

Bilim ve teknolojide AB'yi yakalamak (3)

Aykut Göker

Bilim ve teknolojideki açığımızı kapatabilmenin üçüncü şartının, toplumumuzun bugününü ve geleceği için önceliklerimizin belirlenmesi ve bu önceliklerin taraflarca kabûllenilmesi olduğuna işaret etmişim. ‘Öncelikler’ meselesinde işin özü, teşviki düşünülebilecek araştırma alanları arasında “**ehemmi mühimden ayırabilmek**” ve “**daha önemli**” olanda **odaklanabilmektir**. ‘Odaklanmak’, bilimle teknoloji arasında bir seçim yapma meselesi değildir. Her ikisinde de yetkinleşmeden ve bilimde kazanılan yetkinliği teknoloji, teknolojide kazanılan yetkinliği bilim alanına taşıma becerisi edinilmeden, toplum için güvenilir bir gelecek düşünülemez. Bu sistemik bütünselliği görerek, her ikisinde de öncelikleri belirlemek ve bu öncelikler üzerinde odaklanmak gerekir.

‘Odaklanmak’, paranın belirlenen önceliklere göre tahsisinden ibâret bir iş de değildir. Ana sorun, beyin gücümüzün ‘öncelikli alanlarda yoğunlaştırılabilmesi’ ve bu alanlar için yeterince araştırmacı yetiştirilebilmesidir. ‘Yoğunlaşma’ içinse, sadece, araştırmacı sayısını artırmak yetmez. Sayısal artışın yanında, aynı ya da birbirini tamamlayan disiplinlerden araştırmacıların, belirlenen öncelikli alanlarda işbirliği yapmalarını sağlamak da gerekir. Bu işbirliği, mevcut ya da kurulacak araştırma l boratuvarları ve teknolojik kolaylık birimlerinden ortak olarak yararlanmaktan başlayıp ortak araştırmalara kadar varan geniş bir yelpazeyi kapsar.

BÜYÜK BİLİMDE İDDİAMIZ VARSA...

Türkiye'nin büyük bilimde iddiası varsa -ki, belli alanlarda olması gerekir- işbirliği zaten kaçınılmazdır. Büyük bilimin gerektirdiği teknoloji altyapısını kurmanın mâliyeti o denli artmıştır ki, ülkeler bile, tek başlarına bunun üstesinden gelemedikleri için bu yatırımları ya ortak yapmakta ya da birinin yaptığı yatırımdan diğerleri de belli şartlarla yararlanma yoluna gitmektedirler. Cumhuriyet Bilim Teknik'in 9 Ekim 2004 tarihli sayısında bu tür altyapı yatırımları hakkında ilginç bilgiler verilmekteydi. Fransa-İsviçre sınırında bulunan CERN Parçacık Fiziği L boratuvarı'ndaki Büyük Hadron Çarpıştırıcısı'nda (dünyanın en büyük ve en güçlü parçacık hızlandırıcısı) 30 ülkeden 600 bilim insanının; İngiltere'deki, Birleşik Avrupa Torus'unda (dünyanın en büyük füzyon reaktörü) 20 ülkeden yine 600 bilim insanının çalıştığı, verilen bilgiler arasındaydı. Kaldı ki, pek çok konuda, bilim ve teknolojiyi ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürebilmek için yapılmasına ihtiyaç duyulan araştırmaların gerektirdiği harcamalar ve olumlu sonuç alınamaması h linde karşılaşılabilecek kayıplar da o denli büyümüştür ki, büyük firmalar bile, rekabet şartlarının ortadan kalkmamasını gözetmek kaydıyla, ortak araştırmalar yapma yoluna gidebilmektedirler.

Öncelikli bilim ve teknoloji alanlarında odaklanma yaklaşımı, bu nedenlerle, beyinsel bir güç birliğini temel alır. Daha açık bir deyişle, bu, aynı ya da farklı üniversite ve araştırma kurumlarında bulunan bilim insanlarının, araştırmacıların ortak araştırma konuları etrafında toplanabilmesi; bu insanların, elbette kendileri de arzu ediyorsa, üretici kesimlerden ve toplumsal hizmet alanlarından gelen araştırmacılarla, mühendislerle belli konularda işbirliği yapabilecekleri ortak zeminlerin, işbirliği ağlarının -ve bir anlamda **Türkiye Araştırma Alanı**'nın- yaratılması demektir. Kendisi, bu “sinerjiyi” sağlayamamış bir ülkenin, söz konusu bilim ve teknoloji açığını kapatabilmesi zaten mümkün değildir.

REKABET İÇİNDE İŞBİRLİĞİ..

Firmalar ve ülkeler arası rekabet elbette çok önemlidir; ama, bunda üstünlük kazanabilmenin yolunun bilim, teknoloji ve teknolojik inovasyonda yetkinlik kazanmaktan geçtiği artık

biliniyor. Bu yetkinliğin de ancak (belki bir çelişkiymiş gibi gelecek ama) **temel araştırma, sınaî araştırma ve rekabet öncesi geliştirme faaliyetlerinde** işbirliği yapılarak, ulusal düzeyde pekiştirilebileceğinden kuşkumuz olmamalı. “Rekabet” bilim dünyasında da geçerlidir. Bilim insanı araştırma sonuçlarını yayımlayarak bilimsel bulgularını başkalarıyla paylaşır; ama, o aşamaya gelinceye kadar, bilim dünyasında da acımasız bir yarışma olduğunu kim yadsıyabilir. İşin doğasında disiplinler arası bir yarış da vardır. Onun için, zor olmasına rağmen, odaklanılacak alanlarda işbirliği yapma ve ortak araştırma kültürünü, bilim dünyamızda da yaygınlaştırabilmek gerekir. Bilim ve teknolojideki açığımızı kapatmayla ilgili birkaç noktaya daha, iki hafta sonra değineceğim.

<http://www.inovasyon.org>

CBTD. 27 Kasım 2004.